

Staatscommissie als ultieme verkiezingsbelofte

Eén van de merkwaardigste bijdragen in de aanloop naar de verkiezingen komt van Jolande Sap, lijsttrekker van GroenLinks. In een interview met het blad Binnenlands Bestuur zet ze haar plannen uiteen over de inrichting van het decentrale bestuur. Zulke plannen blijkt GroenLinks niet te hebben. Sap wil dat er een staatscommissie komt die voorstellen gaat doen. Haar partij weet het niet. Tja. Zo kan een verkiezingsprogramma prettig dun zijn. Hoe kijkt u aan tegen de zorg? Een staatscommissie. Wat zijn uw plannen met openbaar vervoer? Een staatscommissie. Ontwikkelingshulp, Europa, defensie, cultuur, het begrotingstekort, en noem het allemaal maar op? Ik beloof u een staatscommissie. Als politici ook al geen idee meer hebben wat ze willen, worden verkiezingen een vreemde boel. In datzelfde interview meldde ze dat ze toch nog één echt voorstel heeft: vermindering van het aantal raads- en statenleden met 10%. Alleen kon ze niet aangegeven waarom dat zou moeten of waarom het geen 25% zou moeten zijn. Waarschijnlijk wil GroenLinks daar uiteindelijk toch ook een staatscommissie voor instellen.

Nu is Sap niet de enige die lijdt aan chronisch gebrek aan visie op het binnenlands bestuur. PvdA-leider Samsom werd door hetzelfde blad geïnterviewd en kwam ook niet verder dan een onbeargumenteerde reductie van 10% van het aantal raads- en statenleden. Slob van de CU wil weer geen vermindering van raads- of statenleden omdat er zoveel op hen af komt. Maar of dan de huidige aantallen daarvoor passend zijn? Want met dat argument kun je plots ook pleiten voor 10% meer raads- en statenleden. Of 25% meer. En Slob wil af van alle samenwerkingsconstructies, want dat zijn democratische gedochten. Die taken moet dan naar de bestuurslaag die het beste past. "Alles draait om de eenvoud", zong Henk Westbroek alweer bijna dertig jaar geleden en dat is vast het lijflied van Slob. Intergemeentelijke samenwerking gaat al meer dan een eeuw terug, omdat er voor veel taken nu eenmaal net geen passende schaal is. Al in 1950 is daar een wettelijk regeling voor ontwikkeld. En al die tijd is er discussie over de spanning tussen werkende arrangementen en gebrekkige democratische legitimatie. Er zijn geen eenvoudige oplossingen en wie ook maar enig benul heeft van het binnenlands bestuur weet dat.

Natuurlijk gaat het op dit moment electoraal om heel andere zaken: bezuinigingen, Europa, zorg, woningmarkt. Er zijn echter genoeg redenen om naar het binnenlands bestuur te kijken. Want dat wordt meer en meer een tragische vertoning. Van steeds lagere opkomstpercentages bij verkiezingen tot onwaarschijnlijk moeizame politiek-bestuurlijke verhoudingen. Van indrukwekkende en nog steeds groeiende tekorten bij gemeentelijke grondbedrijven tot een ontzagwekkend wantrouwen bij de Kamer als het om decentralisaties gaat. Van provincies die steeds meer in verwarring raken over hun rol, tot taken die met een stevige bezuiniging over de heg naar gemeenten worden gegooid. En met een VNG die blijft meewerken aan de omvorming van gemeenten tot louter uitvoeringsloketten van het rijk. Of ten minste niet in staat is daar tegenwicht tegen te bieden. Tegelijkertijd blijken burgers al decennia tevreden over de lokale dienstverlening en vormen gemeenten een zeer stabiele bestuurslaag. In de vorige raadsperiode hoefde gemiddeld minder dan één wethouder per gemeente gedwongen het veld te ruimen. Daarmee vergeleken is het landsbestuur een duiventil. Hoe verhouden de instituties uit de 19e eeuw zich tot hedendaagse opvattingen over democratie, maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid?

Voor een politicus is het een bewijs van onvermogen om een staatscommissie te beloven in plaats van met eigen plannen te komen. Want waarom zou je op zo iemand stemmen? Natuurlijk zijn actuele vraagstukken complex: uiteenlopende en botsende belangen, effecten op andere domeinen, verschil tussen langere en kortere termijn en bovenal veel onzekerheden. Simpele oplossingen roepen is betekenisloos, ongeloofwaardig en een belediging voor kiezers. Maar een staatscommissie beloven hoort in dezelfde categorie.